ผลของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The effects of health education program with electronic media (facebook) on skill development for adolescent pregnancy prevention among grade 7 students

*เอ็มวิกา แสงชาติ ส.ม. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ)** *EmvigaSangchart M.P.H. (Health Education and Health Promotion)**
*รุจิรา ดวงสงค์ ปร.ด. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ) *** *RujiraDuangsong Ph.D (Health Education and Health Promotion)***

** สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น* **Khon Kaen Provicial Health Office*
***คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* ***The faculty of public healt, Khon Kaen University*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 85 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 49 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 36 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยาย การเล่นเกม การระดมสมอง การฝึกทักษะ และการอภิปรายกลุ่ม การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด เปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติ Paired Sample t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติ Independent Sample t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และค่าความเชื่อมั่นที่ 95%CI

ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001)

คำสำคัญ: สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) การป้องกันการตั้งครรภ์ วัยรุ่น

Abstract

This research is quasi – experimental research and aim to study the effects of health education program with electronic media (facebook) on skill development for adolescent pregnancy prevention among grade 7 students in secondary school, muang district, Khon Kaen province. The samples were 85 students and divided two groups such as experimental group was 49 students and comparison group was 36 students. The experimental group was

received health education program that composed of lecture with electronic media (facebook), games, brain storming, training, group discussion. Data collection were collected by questionnaires and analyzed by descriptive statics such as percentage, mean, standard deviation, maximum and minimum. Internal difference comparison was used paired sample t-test and between groups were used independent sample t-test. The significant was set at p-value< 0.05 and 95% confidence interval (95% CI)

The result; after experimented, the experimental group had mean score of knowledge about adolescent pregnancy prevention, critical thinking and creative thinking, decision making and problem solving, self awareness and empathy, effective communication and interpersonal relationship and coping with emotions and coping with stress were higher than before and comparison group significant (p-value < 0.001)

Keywords: Electronic media (facebook), Pregnancy Prevention, Adolescent

บทนำ

สถานการณ์ของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ประมาณร้อยละ 11 ของวัยรุ่นหญิงทั่วโลกมีการตั้งครรภ์ และวัยรุ่นหญิงประมาณร้อยละ 95 อาศัยอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและประเทศที่ยากจน นอกจากนี้พบว่า 1 ใน 5 ของวัยรุ่น เป็นวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์และเด็กทารก พบว่า วัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ประมาณ 3 ล้านคนทั่วโลกได้ทำแท้งอย่างไม่ปลอดภัยในทุก ๆปี แล้วก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและการเสียชีวิตของแม่ที่ให้กำเนิดตามมาได้ เช่น ภาวะโลหิตจาง มาลาเรีย การติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ภาวะตกเลือดและมีผลกระทบต่อจิตใจ เป็นต้น และนอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบต่อเด็กทารกด้วย เช่น เกิดภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์ การคลอดก่อนกำหนด ทารกแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ และภาวะขาดอากาศหายใจ เป็นต้น และพบว่าการเสียชีวิตของทารกแรกเกิดที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นสูงกว่าร้อยละ 50[1]

สถานการณ์ในประเทศไทย พบว่า อัตราการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2550-2554 เท่ากับ ร้อยละ 1.9 2.3 2.6 3.0 และ 3.0 ตามลำดับ และมีอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2550-2554 เท่ากับ 13.4 13.0 13.0 13.0 และ 12.3 ตามลำดับ และร้อยละของพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยกับแฟนหรือคนรักของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2550-2554 เท่ากับ 25.0 25.7 23.0 30.0 และ 21.8 ตามลำดับ[2] และนอกจากนี้ยังพบว่าในปี พ.ศ. 2550-2554 อัตราของมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เพิ่มมากขึ้น เป็นร้อยละ 0.38 0.38 0.42 0.44 และ 0.46[3] และอัตราของเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ที่เกิดจากแม่วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ใน พ.ศ. 2550-2554 เท่ากับ ร้อยละ 18.7 17.2 19.2 18.4 และ 18.8 ตามลำดับ[4]

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากอัตราการคลอดบุตรของมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ 16.99 17.75 18.5 18.78 และ 20.32 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2555 ก็พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ของหญิงที่มีอายุ 15-19 ปี เมื่อเทียบกับประชากรหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี 1,000 คน ในปี พ.ศ. 2553-2555 มีอัตราเท่ากับ 50.63 52.25 และ 53.44 ตามลำดับ พบว่าตัวเลขสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลก กำหนดไม่เกินร้อยละ 10 และหากแยกตามโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่าอัตรามารดาคลอดบุตรที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ของอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เท่ากับ 19.17 ต่อมารดาคลอดบุตร 1,000 คน[5] จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าวัยรุ่นต้องเผชิญกับสถานการณ์จากปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ฉะนั้นวัยรุ่นจึงต้องรู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับทักษะชีวิต (life skill) ขององค์การอนามัยโลก[6] อธิบายว่าทักษะชีวิตเป็นทักษะ

ภายในที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังผลการศึกษาของ อัญชลี ภูมิจันทึก[7] ที่ได้ทำการศึกษาการสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำทักษะชีวิตและแรงสนับสนุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดหลักในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้นักเรียนมีทักษะชีวิตสามารถนำไปใช้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และไม่ก่อให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานการวิจัย

ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนทั้งด้านความรู้และทักษะชีวิตเฉลี่ยสูงกว่า ก่อนการทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ

วิธีและการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Exprimental Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) และทำการทดสอบ 2 ครั้ง คือ ทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (Two-group pretest-posttest design with comparison group) โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมตามโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมตามโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมใด ๆ โดยระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 12 สัปดาห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2557 เพศหญิง โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ขอนแก่น

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สุ่มอย่างง่ายเพื่อเลือกโรงเรียน 1 แห่ง เป็นโรงเรียนกลุ่มทดลอง จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ขอนแก่น จำนวน 15 แห่ง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมโดยการใช้โปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และสุ่มอย่างง่ายเลือกโรงเรียนอีก 1 แห่ง เป็นโรงเรียนกลุ่มเปรียบเทียบ ที่เป็นโรงเรียนขนาดเดียวกันกับกลุ่มทดลอง และโรงเรียนมีลักษณะของสภาพแวดล้อมของสังคม สภาพภูมิศาสตร์และที่ตั้งของโรงเรียนใกล้เคียงกัน ได้แก่ เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเท่ากัน มีจำนวนนักเรียนใกล้เคียงกัน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งแต่ ม.1-6 สถานที่ตั้งอยู่อำเภอเมือง มีระยะห่างจากเขตพื้นที่การศึกษาระหว่าง 18-20 กิโลเมตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการคลายเครียด

ให้ดีขึ้น ซึ่งมีการตรวจสอบความตรงต่อเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและพิจารณาแก้ไข ความตรงเชิงเนื้อหาและความเข้าใจของภาษาที่ใช้ในคำถามแต่ละข้อ และมีการตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามความรู้ด้วย KR-20 และแบบสอบถามที่ใช้มาตรวัดประเมินค่าของ likert ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดค่า Reliability ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป มีรายละเอียด ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 โปรแกรมสุขศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการทางเพศ อารมณ์ทางเพศ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ กิจกรรม เรื่อง "หนูเป็นสาวแล้ว" กิจกรรมเรื่อง "สถานการณ์ ผลกระทบ/ผลเสียจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น" ซึ่งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและสร้างความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น

สัปดาห์ที่ 2 โปรแกรมสุขศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรม "คิดดี ๆ อย่างมีเหตุผล" กิจกรรม "รับรู้...เข้าใจ" กิจกรรม "ทางเลือก" เพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร และสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหา สามารถปฏิเสธได้

สัปดาห์ที่ 3 โปรแกรมสุขศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มกิจกรรม "แค่..ไม่...ก็หมดเรื่อง" กิจกรรม "เรื่องเครียด เครียด" ซึ่งเป็นการฝึกทักษะด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา เมื่อเผชิญความขัดแย้งและสามารถปฏิเสธได้ และสามารถจัดการอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆได้

สัปดาห์ที่ 4 6 8 10 ให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยการให้กำลังใจ กระตุ้นเตือน แนะนำและให้ข้อมูลข่าวสารโดยการแจกแผ่นพับความรู้ โดยครูและผู้วิจัยจะไปพบสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 15-20 นาที สัปดาห์ที่ 4-11 ใช้กิจกรรมโดยผ่านกลุ่มใน Facebook จากผู้วิจัยเพื่อส่งเสริมการใช้ทักษะชีวิตจากการได้รับโปรแกรมสุขศึกษาในสัปดาห์ที่ 1-3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 8 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทางประชากร ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ ส่วนที่ 3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนที่4 การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ส่วนที่ 5 ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจ ส่วนที่ 6 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่วนที่ 7 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ส่วนที่ 8 ความตั้งใจการป้องกันการตั้งครรภ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปและวิเคราะห์ระดับคะแนนทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบใช้สถิติพรรณนา หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลองด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ทักษะชีวิต พฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ กรณีที่มีการกระจายของข้อมูลแบบปกติทดสอบด้วยสถิติ Paired t-test และ 95% CI

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลองด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ทักษะชีวิต พฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ กรณีที่มีการกระจายของข้อมูลแบบปกติทดสอบด้วยสถิติ Independent t-test และ 95% CI

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลต่างคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

ประเด็น	กลุ่ม			Mean Difference	95%CI	t	p-value
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์	กลุ่มทดลอง	4.82	0.95	4.57	4.22 ถึง 4.92	25.83	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	-0.25	0.55				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์	กลุ่มทดลอง	19.84	6.03	20.15	18.14 ถึง 22.16	19.92	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	-0.31	0.71				
การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา	กลุ่มทดลอง	22.10	6.17	22.66	20.48 ถึง 24.84	20.64	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	-0.5	2.67				
การตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	กลุ่มทดลอง	16.63	4.16	17.07	15.67 ถึง 18.47	24.19	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	-0.44	0.88				
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	กลุ่มทดลอง	10.2	5.46	11.09	9.10 ถึง 13.08	11.09	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	-0.89	2.89				
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	กลุ่มทดลอง	15.14	5.28	14.86	13.04 ถึง 16.68	16.28	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	0.28	1.67				
ความตั้งใจ	กลุ่มทดลอง	15.08	2.85	14.77	13.75 ถึง 15.79	28.84	<0.001
	กลุ่มเปรียบเทียบ	0.31	1.33				

จากตารางที่ 1 คะแนนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างเพิ่มขึ้น 4.82 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างลดลง 0.25 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 4.57 คะแนน (95% CI : 4.22 ถึง 4.92) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างของค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

คะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น 19.84 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.03 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ลดลง 0.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ส่วนคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น 19.84 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.03 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิด

สร้างสรรค์ลดลง 0.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างของค่าเฉลี่ยด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

คะแนนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น 22.10 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.17 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาลดลง 0.56 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.67 โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหามากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 22.66 คะแนน (95%CI : 20.48 ถึง 24.84) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

คะแนนด้านการตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น 16.63 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.16 คะแนนและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นลดลง 0.44 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 คะแนน โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 17.07 คะแนน (95%CI : 15.67 ถึง 18.47) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนด้านการตระหนักในตนเองและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

คะแนนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล กลุ่มทดลองมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น 10.2 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.46 ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลลดลง 0.89 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.89 โดยกลุ่มทดลองมีผลต่างคะแนนเฉลี่ยของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้นกลุ่มเปรียบเทียบ 11.09 คะแนน (95%CI: 9.10 ถึง 13.08) และเมื่อเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างคะแนนเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.001)

คะแนนการจัดการกับอารมณ์และความเครียด พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการจัดการกับอารมณ์และความเครียดเพิ่มขึ้น 15.14 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.28 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนน การจัดการกับอารมณ์และความเครียดเพิ่มขึ้น 0.28 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.67 คะแนน โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการจัดการกับอารมณ์และความเครียดมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 14.86 (95%CI : 13.04 ถึง 16.68) คะแนน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนการจัดการกับอารมณ์และความเครียดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างของค่าเฉลี่ยการจัดการกับอารมณ์และความเครียดสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

คะแนนความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น 15.08 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนน 3.65 และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น 0.31 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.33 โดยกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ 14.77 (95% CI : 13.50 ถึง 16.04) คะแนน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการ

ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีผลต่างของค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

อภิปรายผล

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรพล วิวรรศน์ เถาว์พันธ์[8] พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการได้รับความรู้ในรูปแบบ Power Point ที่น่าสนใจ การเรียนรู้จากสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในปัจจุบัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การระดมสมอง และการอภิปรายกลุ่ม เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้ได้ดีขึ้น ได้รับรู้สถานการณ์และผลกระทบที่เกิดจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศและในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เกิดการแลกเปลี่ยนการแก้ไขปัญหา และสามารถป้องกันตัวเองจากสถานการณ์ และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถนำความรู้มาวิเคราะห์สถานการณ์ใน Facebook และรู้จักวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้เรื่องชนิดของยาเม็ดคุมกำเนิดน้อยที่สุด ซึ่งช่องทางการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ที่น่าเชื่อถือ เช่น การได้รับจากครูอาจารย์นั้น ได้รับน้อยกว่าการได้รับข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์หรืออินเตอร์เน็ต ซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและไม่น่าเชื่อถือ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี ภูมิจันทึก พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นได้ในสถานการณ์จำลอง โดยวิเคราะห์สถานการณ์ การระดมสมอง แสดงความคิดเห็น การอภิปรายกลุ่ม และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถวิเคราะห์ข้อความที่มาจากความเชื่อใน Facebook ได้ว่าเป็นข้อความที่เป็นเพียงความเชื่อหรือเป็นข้อเท็จจริง และกลุ่มทดลองยังสามารถบอกถึงวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ถูกต้องได้ และจากการได้รับข่าวสารการป้องกันการตั้งครรภ์โดยส่วนใหญ่ได้รับผ่านทางโทรทัศน์ ซึ่งหากขาดความรู้ความเข้าใจข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง อาจทำให้ได้รับข้อมูลที่ผิดพลาดได้

การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนแก้ว ลีทองดี[10] พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการได้รับกิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมแค่...ไม่...ก็หมดเรื่อง กลุ่มทดลองสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหา สามารถปฏิเสธได้โดยการบรรยาย ระดมสมอง วิเคราะห์และอภิปรายกลุ่มจากสถานการณ์จำลอง การฝึกการปฏิเสธ เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนการแก้ไขปัญหา รู้จักวิธีการปฏิเสธ และสามารถป้องกันตัวเองจากสถานการณ์เหล่านั้นได้ และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถปฏิเสธสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์และทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้ และหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่กำลังเผชิญได้อย่างละมุนละม่อม โดยไม่มีปัญหาเกิดขึ้นตามมา

ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนแก้ว ลีทองดี พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นมีการใช้ “สถานการณ์ ผลกระทบ/ผลเสียจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น ได้แก่ การบรรยายสั้น ๆ วิเคราะห์ภาพจากข่าวสารในหนังสือพิมพ์หรืออินเตอร์เน็ต ระดมสมอง และอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับสาเหตุ/ปัจจัยเสี่ยง และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถนำความรู้มาวิเคราะห์สถานการณ์ใน Facebook และรู้จักวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์

การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ พลแสน[11] พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการได้รับกิจกรรมเรื่อง “รับรู้...เข้าใจ” โดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ และอภิปรายกลุ่ม เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนการแก้ไขปัญหา รู้จักวิธีการสื่อสารเพื่อให้เกิด

สัมพันธภาพ และหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ได้ และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถสื่อสารในสถานการณ์จำลองที่จะนำไปสู่การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ และสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่กำลังเผชิญได้ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่ทำให้กลุ่มทดลองสามารถสื่อสารเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีได้

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการได้รับกิจกรรมเรื่อง “เรื่องเครียด เครียด” และเรื่อง “อารมณ์โกรธของน้อยหน่า” โดยใช้การบรรยาย การระดมสมอง และการฝึกปฏิบัติการผ่อนคลายความเครียดด้วยตัวเอง เกิดการแลกเปลี่ยนการแก้ไขปัญหา รู้จักวิธีการจัดการอารมณ์และความเครียด และจากการใช้ Facebook พบว่า กลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถจัดการอารมณ์ที่เกิดจากสถานการณ์ต่าง ๆที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์และทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้ และสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์การมีเพศสัมพันธ์และทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้โดยไม่มีปัญหาเกิดขึ้นตามมา ซึ่งโดยส่วนมากเมื่อกลุ่มทดลองใช้วิธีการปรึกษากับคนที่ไว้ใจได้ เพื่อคลายความเครียด

ความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นผลจากการได้รับโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งมีการบรรยาย วิเคราะห์สถานการณ์ การระดมสมอง และการฝึกปฏิบัติการ เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจในผู้อื่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.001)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ใช้พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพสำหรับกลุ่มตัวอย่างระดับอื่น ๆ หรือกลุ่มที่ใกล้เคียง เพื่อสร้างเจตคติที่ดีที่เกิดพฤติกรรมป้องกันและมีความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมและประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และเป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อแก้ปัญหาอื่น ๆ

ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม และให้ทางครอบครัวมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่นักเรียน

การให้กิจกรรมผ่าน Facebook หรือผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ควรนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการศึกษาหรือพัฒนาใช้กับแนวทางการทำงานปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือเพิ่มช่องทางการบริการจากระบบปกติของรัฐ ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลและระบบบริการได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้นและกลุ่มเป้าหมายก็จะสนใจกับสิ่งใหม่ ๆมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. WHO. Adolescent pregnancy. Retrieved July 23, 2013, www.who.int
2. สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีกลุ่มนักเรียนประเทศไทย พ.ศ. 2554. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข; 2554.
3. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สภาวะการมีบุตรของวัยรุ่นไทย. [อินเตอร์เนต]. 2554. [เข้าถึงเมื่อ 22 กันยายน 2556] เข้าถึงได้จาก http://www.m-society.go.th
4. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. นนทบุรี :

กระทรวงสาธารณสุข; 2555.

5. กลุ่มงานส่งเสริม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. การพัฒนางานอนามัยเจริญพันธุ์ เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น; 2556.
6. WHO. Life Skills Education in Schools. Geneva : WHO; 1994.
7. อัญชลี ภูมิจันทึก. ประสิทธิพลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควรในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือ จังหวัดนครราชสีมา [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต] ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2554.
8. วัชรพล วิวรรศน์เถาว์พันธ์. การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตร่วมกับทฤษฎีความสามารถตนเองเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต] ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2552.
9. เจตนิพิฐ สมมาตย์. ประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต] ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.
10. เดือนแก้ว ลีทองดี. การประยุกต์ใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษาหญิงระดับอาชีวศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2551.
11. อานนท์ พลแสน. การประยุกต์โปรแกรมสุขศึกษาด้านทักษะชีวิตเพื่อส่งพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยม ในอำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2551.
12. ลินจง จันทน์เทศ. การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันโรคเอดส์โดยการประยุกต์การพัฒนาทักษะชีวิตและแรงสนับสนุนทางสังคมในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราศีไศล อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีษะเกษ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.